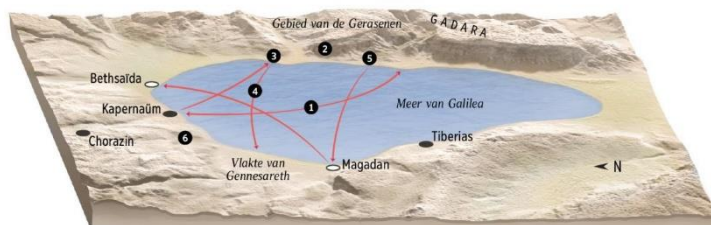
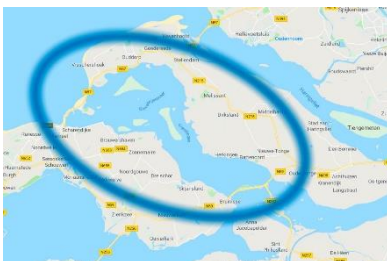

Arjoans fietsroute

Adriaan's fietsroute rond Grevelingenmeer

**Route van Ad (Adriaan) de Jonge , 84.6 km., door Mink de Vries
Rondje Grevelingen-Galileameer: Start Brouwershaven-Kapernaüm
“ Water uit zee kent geen grenzen “**

Inleiding

Arjoan's fietsroute gaat langs 12 plaatsen, waarvan er 9 gekoppeld zijn aan plaatsen langs het Meer van Galilea. Het Meer van Galilea is zoet, en een belangrijk drinkwatervoorziening, en bron van inkomsten. Grevelingenmeer is zout, tegen brak aan, en is eveneens een belangrijke bron van inkomsten.

Was eerst de visserij nog de belangrijkste bron van inkomsten voor beide meren, nu is dat het toerisme.

De fietsroute gaat niet door het centrum van alle 12 plaatsen. Wel wordt er bij elke plaats even kort 'stilgestaan'.

Gestart wordt er in Brouwershaven(1), dan gaat de route via Zonnemaire (2), Drieschor(3), Sirjansland(4), Bruinisse(5), naar de Grevelingendam. Van de Grevelingendam langs het water naar Battenoord/Nieuwe Tonge(6), Herkingen(7), Stellendam(8), Melissant(9), naar Goedereede(10), Ouddorp(11), om via de Brouwersdam in Scharendijke(12) aan te komen. Het rondje Grevelingenmeer sluiten we af bij het startpunt in Brouwershaven(1)

- *In knooppunten weergegeven : 98/97- 95-60-68-67-90-91-80-79-78—71-42-72-66-60-41-59-58-52-51-84-85-86-98*
- *Link : <https://www.fietsknoop.nl/fietsroute/1246013/rondje-grevelingen>*

1. Brouwershaven (Kapernaüm)

Startpunt van Arjoans Fietsroute. Brouwershaven, voormalige plaats op het eiland Schouwen, kreeg in 1403 stadsrechten van Albrecht van Beieren, beschermheer van o.a. de Moderne Devotie, graaf van Holland

Belangrijkste bron van inkomsten, door de eeuwen heen ; vangst van vis en schelpdieren, en de handel. Tegenwoordig is het toerisme voor Brouwershaven erg belangrijk. (Foto Brouwershaven centrum, Zeeland.com)

A. Kapernaüm

Belangrijke plaats aan de Noord Oost kant van het Meer van Galilea in Israël. Stad waar aan het begin van onze jaartelling vooral vissers en handelaars woonden, met een sterke inbreng van de Romeinse overheid. Jezus en een aantal van zijn discipelen woonden er. Jezus heeft hier een aantal discipelen, Petrus, Andreas, Johannes, Jacobus, Mattheüs, gevraagd om met hem mee te gaan.

Kapernaüm, en meer van Galilea

2. Zonnemaire (Gennesareth)

Zonnemaire of Sunnemere(Zeeuws) kent een lange geschiedenis van verplaatsingen en herindelingen. Sunnemere betekent ; Sunne – Zuiden en Mare is Water. Het ligt nu niet meer aan het water, bronnen van bestaan zijn vooral de landbouw en de handel. De hele regio heeft een periode Meekrab verbouwd (grondstof voor o.a. rode kleurstoffen)

Meekrab

De Kornbloem

B. Genneserath

De plaats die wij kennen uit de geschiedenis van het Christendom als een plaats waar vele genezingen plaatsvonden, en waar Petrus werd gevraagd, door Jezus, om in diep water te gaan vissen. Terwijl de vissers een hele nacht zonder vangst achter de rug hadden. Hier gaf Jezus geregeld onderwijs aan de oevers van het Meer van Gennesareth (Meer van Galilea)

Meer van Gennesareth, streek is erg vruchtbaar

3. Dreischor (Tiberias)

Dreischor is een ringdorp, niet ver van de dijk. Dreischor (drie schorren) dankt haar naam aan drie onbedijkte schorren, waar schapen werden geweid, die bedijkt werden. Waarschijnlijk gaat het om de drie schorren ; Beldert, Maye, en Sirjansland. In het midden van het dorp staat de Sint Adrianuskerk, omgeven door een gracht, vroeger vluchtplaats voor wie gevolgd en vervolgd werden. Het is een vlasdorp. Veel van haar geschiedenis, en van de streek, is terug te vinden, en te zien, in het Streek-en landbouwmuseum Goemanszorg

Aeolus zie mn hae

Ie is prachtig zo n dae te wachten staet

De kaerekklokke luudt

Ik dienke an Sint Arjoan en zn besluit

Dr bin van die momenten dat je waereld zo verschuift

Ma t is rustig op Dereister k dienke da k nog even blouf

(Tekst Peter Slager – Windstil)

(Sint Adrianuskerk en Molen Aeolus)

C. Tiberias

Tiberias is op dit moment de grootste plaats aan het Meer van Galilea (Meer van Tiberias)

Het was een belangrijke stad voor de Romeinen, deze plaats aan de westkant van het meer.

Nog steeds kent het heetwaterbronnen, een mooi strand, en belangrijke centra voor de handel. Samen met de plaats Hammath trekt Tiberias veel toeristen.

Tiberias in deze eeuw

Westoever

4. Sirjansland (Hammath)

Sirjansland is uit een polder ontstaan in 1305, eerder was de polder in 1288 verloren gegaan.

Het is een van de drie schorren waar Dreischor naar is vernoemd, en werd daarom ook wel Klein-Dreischor, of Nieuw Dreischor, genoemd. De polder kreeg als naam 's Heer Jansland.

Landbouw en visserij waren ook hier de belangrijkste bronnen van bestaan.

D. Hammath

Hammath ligt tegen Tiberias aan. Hammath kent vele ruïnes van o.a. synagogen.

Hammath

vloer oude synagoge

5. Bruinisse (Sennabris)

Bruinisse, kortweg Bru genoemd, ligt op een gunstige plek aan de oostkant van het Grevelingenmeer. Het is ontstaan vanuit de bedijking van een schor. Een schor op een landtong(nisse).

Met de komst van beide dammen is de gunstige plek van Bru wat minder geworden, zeker wat betreft de vis-en schelpdierenvangst, weer niet voor de watersport. Bru staat bekend om de mosselen, en de mosselkweek. De schepen moeten nu het mosselzaad uit de Waddenzee halen. Gelukkig blijven de tradities bestaan, zoals de Visserijdagen.

Bruinisse Mosseldorp

Grevelingenmeer Bruinisse (Zeeland.com)

E. Sennabris (Al Sinnabra – Beth Yerah)

Deze Romeins- Joods-Grieks-Arabische stad ligt helemaal aan de zuidkant van het Meer van Galilea. Het is voor meerdere wereldrijken, en godsdiensten, een belangrijke stad geweest, vanwege de strategische ligging, maar ook vanwege de drinkwater- en irrigatie voorziening, voor een heel groot gebied.

Ruïnes Sennabris aan Meer van Galilea - Ruïne Badhuis Beth Yerah

Grevelingendam (foto Rijkswaterstaat)

6. Battenoord / Nieuwe Tonge

Battenoord is een kleine plaats, vlakbij Nieuwe Tonge. Het is vooral bekend vanwege de bijzondere vogels die naar de slikplaten toekomen. Battenoord is vooral verbonden met Nieuwe- Tonge, wordt er qua inwonersaantal ook toe gerekend. De omgeving van Nieuwe- Tonge is vooral op land- en tuinbouw gericht (uien- en bollenteelt).

Slikplaten bij Battenoord

Flamingo's bij Battenoord (Goeree Overflakkee)

7. Herkingen

Drie krabben en geopende oester

Net als Battenoord is Herkingen een kleine plaats aan het Grevelingenmeer. Qua inwonertal wel iets groter dan Battenoord. Herkingen (Haerken) was vroeger een uitgors, een kwelder. Regelmatig stroomde Haerken over. Meer dan een drooggevallen plaats was het niet. Het kwam begin 15^e eeuw in handen van Hertog Jan van Beieren. Hij heeft de kwelder afgestaan aan Jan van Renesse, het Kartuizer Klooster te Zelem, en het Moderne Devotie Klooster van Regulieren te Rugge (Kapittel Windesheim/Zwolle). Dit laatste klooster kreeg ook de verantwoordelijkheid over de Parochie en Parochiekerk van Herkingen. In Rugge stond ook het St. Andrieshuis (Andreas) van de Zusters van het Gemeenschappelijk Leven, later werden zij Regularissen van de Moderne Devotie.

Verdrinkend land, Herkingen

Jachthaven Herkingen(foto Water.net)

8. Stellendam (Hippos)

*Op de plaats waar nu Stellendam ligt lag eerst een eiland, met de naam Zomerland. Met de aanleg van de Statendam in 1765, tussen Westvoorn en Overflakkee, kon er bedijkt worden. Eerst werd de kwelder(gors) aan de kant van het eiland Goeree bedijkt, zo ontstond in 1769 **de Adrianapolder**. In 1780 werden alle kwelders tussen Goeree en Overflakkee ingedijkt, zo ontstond de Eendragtspolder. Later werd het, met de komst van het dorp Stellendam, de Stellendamse polder genoemd. De vissers van Stellendam zijn, net als de vissers uit Ouddorp en Goedereede, uitgeweken naar de Deltahaven. Dat is nu al jaren de thuishaven voor ongeveer 50 vissersschepen. De polders zijn nu grote landbouw gebieden. Het vraagt elke keer veel inzet van Waterschap Holland Delta om de polders zoet te houden.*

Adrianapolder (Waterschap Holland Delta)

Molen Korenlust (Molendatabase)

F. Hippos

Hippos is de enige stad aan het Meer van Galilea(oostkant) met een Bisdom. Keizer Constantijn, de Romeinse Keizer, die zich tot het christendom had bekeerd, stelde er een bisschop aan. Ook voor het Byzantijnse Rijk was Hippos een belangrijke stad. Een stad met veel tempels, synagogen, arena's, badhuizen, e.a. Waar verschillende culturen samenkwamen.

Hippos – Verwoeste Kathedraal

Restanten van het vroege Christendom

9. Melissant

Melissant is ontstaan nadat er een grote stormvloed was geweest, de Sint Elizabethvloed in 1421. De kwelder, rondom Dirksland, werd toen bedijkt, en kreeg de naam Melissant. Later werd Melissant opgenomen in de gemeente Dirksland.

De gemeente Dirksland bestond toen uit Herkingen, Melissant, en Dirksland. Ondertussen is de gemeente opgegaan in de gemeente Goeree Overflakkee. Zowel Herkingen, Melissant, als Dirksland, stonden in de 15^e en 16^e eeuw sterk onder invloed van de Moderne Devoten van Rugge, Den Briel, en Zierikzee.

De oude kerk in Dirksland, uit 1416, werd eerst de St.Johannes(Jans) de Doper Kerk genoemd. In de kerk is een mooi fresco van Jan van Scorel aanwezig, waarop de beschermheer, en noodhelper, Christoffel is afgebeeld.

Hervormde Kerk Dirksland, Joh. de Doper

Dorpsvlag Melissant

10. Goedereede (Gergesea)

Een van de oudste stadjes van Goeree Overflakkee, waarvan de geschiedenis teruggaat naar de Romeinen. Het was toen een belangrijke havennederzetting en doorvoerhaven voor producten uit het hele westelijke deel van het Romeinse Rijk. Verder vormde deze Romeinse nederzetting een belangrijk verbinding met de Romeinse legerplaatsen (forten) aan de Rijn. Die verbinding was nodig voor de aan en afvoer van materiaal, producten, en voor de verplaatsing van de Romeinse legers.

Goedereede werd zelf rond de Middeleeuwen gesticht op het eiland Westvoorn. Het was toen een belangrijke handels- en vissersplaats. Goedereede (=veilige ankerplaats) werd door de gunstige ligging, de stadsrechten, en de markten, een welvarende stad. De grootste bedreiging voor Goedereede was het water. Meerdere stormvloedten teisterden Goedereede in de Late Middeleeuwen.

In 1492 werd de priester en theoloog, Adriaen Florisz. Boeyens, als pastoor aangesteld in Goedereede en Ouddorp. Dit kwam mede door het werk, en advies, van Margaretha van York. Zus van twee Engelse koningen, Eduard IV en Richard III. Margaretha was onder de indruk geraakt van deze priester, die sterk was beïnvloed door de Moderne Devotie van stichter Geert Grootte, en Thomas a Kempis (Imitatione Christi).

Pastoor Adriaen Boeyens bleef tot 1507 pastoor in Goedereede, zonder er echt te wonen. Daarvoor had hij het te druk. Later werd deze pastoor de enige paus die ons land heeft gekend, Paus Adrianus VI. Een voorbeeld, en bron van inspiratie, voor de huidige paus Franciscus. In Goedereede staat een beeld van paus Adrianus VI, en zijn oude huis is nu Hotel Restaurant ' De Gouden Leeuw ', met een pausenkamer.

Paus Adrianus VI voor Catharinakerk , Hotel Restaurant De Gouden Leeuw (paushuis)

Pastoor Adriaen kreeg de naam Adrianus VI toen hij tot paus werd gewijd in Rome. Adrianus van Nicomedia, was een Romeins legerofficier (278-304 of 306), hoofd van de Romeinse gevangenisbewakingsdienst. Hij raakte erg onder de indruk van het geloof en de standvastigheid, van christenmartelaren, en sloot zich bij de christenen aan. Gevolg daarvan was dat Adrianus zelf ook een martelaar werd.

Nicomedia, nu Izmit, ligt in Turkije, vlakbij Constantinopel(Istanbul). De feestdagen rond Adrianus ; 4 maart - sterfdag, en op 8 september - dag van zijn kerkwijding in Rome.

G. Gergesea (gebied van Gerasenen)

Over deze plaats is niet zoveel bekend, alleen dat de discipelen en Jezus er langs zijn gekomen. Op dat moment komen er twee bezetenen op Jezus af. We lezen dan dat Jezus ze bevrijd van demonen. De demonen verlaten de twee, en trokken in een kudde varkens. De varkens stortten zich dan, van de steile rotsen, in het Meer van Galilea. Het gebied van Gerasenen was niet Joods, vandaar dat er ook varkens werden gehoed.

Twee bezetenen worden door Jezus bevrijd

11. Ouddorp (Bethsaida)

Mogelijk is Ouddorp een van de oudste plaatsen op Goeree Overflakke. Er zijn restanten van een kerk gevonden, die mogelijk van een Romaanse Kerk zijn uit de periode rond 900. De stenen van de oude kerk uit 1348, zijn misschien afkomstig van een oudere kerk, die op die zelfde plek heeft gestaan, meestal de hoogste plek in de omgeving. Ouddorp lag op het eiland Westvoorn, in de polder het Oudeland. Oudeland is de oudste polder van Goeree Overflakkee. Visserij en landbouw zijn altijd belangrijke bronnen van bestaan gebleven.

De Brouwersdam heeft het leven in Ouddorp, letterlijk en figuurlijk, veranderd.

Deltahaven (Bram Pronk Schuttevaer), Duingebied, centrum Ouddorp (Weekend Toerist)

H. **Bethsaida (= Huis of plaats van visserij)**

De plaats Bethsaida aan het Meer van Galilea is goed te vergelijken met Ouddorp. Beide plaatsen zijn van oudsher op de visserij gericht. In de buurt van Bethsaida vond de wonderbaarlijke vermenigvuldiging plaats van de vijf broden en twee vissen. Het was een plaats waar Jezus regelmatig kwam om mensen te genezen en te onderwijzen. Bethsaida lag op loopafstand van Kapernaum, de plaats waar Jezus woonde, samen met een aantal van zijn discipelen (nb. Een antal discipelen is geboren in Bethsaida ; Petrus, Andreas, en Filippus, worden met name genoemd, en verhuisd naar Kapernaüm).

Na de wonderbaarlijke vermenigvuldiging vertrekken de discipelen met hun boten, terug naar Bethsaida. Jezus komt later, over het water gelopen, naar ze toe.

Brouwersdam

Foto Wegenwiki

Concert at Sea (Foto Vakantie Zeeland.com)

12. Scharendijke (Chorazin)

Een plaats ontstaan in de 15^e eeuw, verbonden met Elkerzee. De naam komt van de Schaerdijk. Achter deze Schaerendieke lag een diepe vloedgeul, zonder slikken ervoor.

Veel van de inwoners van het toen nog kleine buurtschap waren dijkwerkers en landarbeiders. Mede door de Deltawerken, Brouwersdam, werd Scharendijke meer en meer een watersportplaats, met een eigen jachthaven. De Bethlehemskerk in Scharendijke is vernoemd naar het Klooster Bethlehem, een groot klooster in de buurt van de Cistercienserinnen.

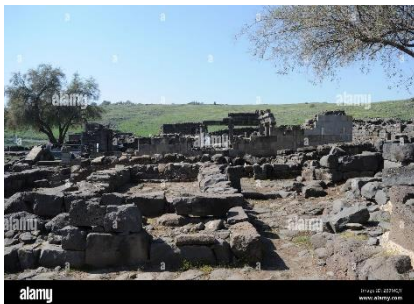

Bethlehemskerk met gedenksteen,

Klooster Bethlehem (Kloosteroute - zie www.kloosterwelle.nl)

I. Chorazin

In Chorazin heeft Jezus meerdere genezingen gedaan. Het lag niet direct aan de oevers van het Meer van Galilea, en lag daarom wat van de doorgaande routes af. Chorazin betekent ' rokende oven '. De inwoners van Chorazin stonden bekend om hun eigenzinnigheid, ze waren niet zomaar te overtuigen, ook niet door de genezingen.

Chorazin- National Park

Ruïne synagoge Chorazin (Wikipedia)

Thuishaven Brouwershaven – Kapernaüm

Arjoans Fietsroute eindpunt

Vrouwe Adriana, de ARM17, is een oud garnalenvissersschip, uit Arnhemuiden. Tegenwoordig ligt de Vrouwe Adriana regelmatig in Brouwershaven. Een warme thuishaven heeft ze gevonden in “ Museumhaven Zierikzee “.

We zijn niet alleen terug in Brouwershaven, waar de route begon, we zijn ook terug in Kapernaüm, de plaats van Jezus en zijn discipelen. Hier begon de “ Navelgng van Christus “, en kreeg het christendom voor het eerst vorm, taal, en gezicht. Aan het Meer van Galilea.

Vrouwe Adriana, de ARM17, een Hogaars. (Kleurenfoto's ,Museum Zierikzee)

De zwartwit foto is van de Historische Vereniging Arnhemuiden.

=====
Bronvermelding, daar waar het er niet bijstaat.

- *Foto's voorkant : ARM17 – Museumhaven Zierikzee, Kerk Dreischor – Rijksmonumenten.nl ; Standbeeld Adrianus- Van der Krogt standbeelden, Grevelingenmeer- Dive4all, Meer van Galilea- www.jw.org*
- *Molen Korenbloem Sonnemaire – Dutch Windmill Database*
- *Dreischor Molen Aeolus – Molen Database, Kerk St. Adrianus- Rijksmonumenten*
- *Sirjansland Kaart – Beeldbank Zeeland*
- *Melissant – Masten en Vlaggen op voorraad*
- *Hervormde Kerk Dirksland – Hervormd Dirksland*
- *Beeld Adrianus VI Goedereede – Absolute Facts.nl , Hotel Restaurant Goeden Leeuw eigen foto van het Hotel Restaurant zelf.*
- *Meer van Gennesareth-Israelity, Tiberias- Tripadvisor, Hammath- SmartHistory en Bornblam Eretz , Sennabris – The history of Mear East, Hippos – kerknet en Bible places.*

Mochten er bronnen zijn, die niet zijn vermeld, wilt u deze dan s.v.p doorgeven aan de auteur van deze Arjoans Fietsroute. Dat wordt erg op prijs gesteld.

24 augustus 2023 , M. de Vries-Actuele Moderne Devotie Nederland

